

*М. В. Дейнега,
студент V курсу 22 групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНОГО В УМОВАХ ІЗОЛЯЦІЇ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЙОГО МАТЕРІАЛЬНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

У ст. 43 Конституції України закріплена норма, відповідно до якої кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Частиною 2 зазначеної статті закріплена заборона використання примусової праці. Не вважається примусовою працею робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду [1].

Отже, як зазначає М. І. Лисенко, правова основа раніше закріпленого обов'язку засудженого до праці не суперечила Основному Закону [4, с. 78].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 р. до ст. 118 КВК України були внесені зміни, а саме: слова «повинні працювати» було замінено на «мають право працювати», слова «залучаються до праці» – на «залучаються до оплачуваної праці», тобто з моменту набрання цим Законом чинності обов'язок працювати для засуджених до позбавлення волі став їхнім правом. Це, у свою чергу, внесло багато змін до порядку та умов відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк та викликало багато запитань [6, с. 148].

Насамперед, виникає питання доцільності перетворення обов'язку засуджених працювати у їх право, зокрема, в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.

Такі зміни зачіпають права не тільки держави і суспільства в цілому, а й окремих юридичних та фізичних осіб. Якщо засуджений не працюватиме, то держава не отримуватиме податку; особи, які мають право на отримання аліментів, їх також не дочекаються; установа виконання покарань, знаходячись на державному забезпеченні та відчуваючи постійне недофінансування, матиме ще більші витрати на забезпечення засуджених одягом, білизною, взуттям і т.п.; а вже особам, що мають отримувати кошти за виконавчими листами, і взагалі можна не сподіватись на їх хоча б часткову виплату. Тож виникає запитання: праця засуджених до позбавлення волі має

бути їхнім правом чи обов'язком? [6, с.150].

Як і раніше, засудженим надається індивідуальне спальне місце і постільні речі; вони забезпечуються одягом, білизною і взуттям за сезоном з урахуванням статі і кліматичних умов, а в лікувальних закладах – спеціальним одягом і взуттям (ч. 2 ст. 115 КВК України). [6, с. 149]. Засуджений, перебуваючи в установі виконання покарань, харчується та користується комунальними послугами, оплата за це здійснюється шляхом відрахування з особового рахунку засудженого. Нині не має значення, чи кошти на особовому рахунку будуть заробітною платою, чи його власні кошти, головне – сплатити державі за користування послугами на утримання. Проте матеріальний рівень пересічного засуджено-го – нижчий за середній, вони частіше за все не в змозі оплатити власними коштами харчування та комунальні послуги. Раніше було законодавчо закріплено, що засудженому може бути пред'явлений цивільний позов після відбування покарання. Зараз цієї норми не існує, тож якщо засуджені не скористаються своїм правом на працю, тягар їх утримання ляже на плечі державного бюджету [4, с. 79].

Особливу увагу привертає законодавчо закріпленний обов'язок засудженого, який відбуває покарання у виді позбавлення волі на певний строк, сплачувати аліменти на утримання неповнолітньої дитини або матеріальні збитки за цивільним позовом. Якщо особа відмовляється від праці, то фактично унеможлиблює відшкодування таких збитків, адже саме з його заробітку й здійснюються такі відрахування. За умови, що в його власності не перебуває майно, на яке може бути звернене стягнення, особи, які отримали матеріальні збитки від злочину, а також утриманці засудженого позбавляються свого права [4, с. 79].

На практиці така послідовність утримань із заробітку та інших коштів засудженого фактично приводить до того, що засуджений або взагалі нічого не отримує, або отримує такі суми, яких не вистачає на їх витрату всередині установи, а тим більш для того, щоб відправляти гроші родичам та забезпечити себе після звільнення хоча б якимись засобами до існування. Таке становище суперечить не лише міжнародним актам, а й Конституції України (право на гідні умови існування, справедливу винагороду за працю), іншим актам і програмам, які прийняті органами держави (програма подолання бідності і т.ін.) [5].

Слід звернути увагу на те, що після змін від 08.04.2014р., внесених до КВК України (ст. 121), передбачається відшкодування із нарахованого заробітку, пенсій та іншого доходу засуджених тільки комунально-побутових та інших наданих послуг [6, с. 149]. Так, у ст. 121 зазначеного кодексу законодавець залишив тільки обов'язок осіб, які відбувають покарання у виправних колоніях, відшкодувати витрати на їх утримання, крім вартості

харчування, взуття, одягу, білизни, спецхарчування та спецодягу [2].

При цьому такі відшкодування засудженими здійснюється після відрахування податку на прибуток і аліментів, а відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами здійснюється у порядку, встановленому законом (ч. 2 ст. 121 КВК України) [2]. Тож, за чий рахунок засуджені до позбавлення волі забезпечуються всім необхідним для проживання?

Порядок відшкодування вартості витрат на утримання засуджених в установах виконання покарань роз'яснює, що таке утримання включає в себе надання житлово-комунальних та побутових послуг. До житлово-комунальних послуг, що надаються засудженим, належать: 1) комунальні послуги (централізоване постачання холодної води, централізоване постачання гарячої води, водовідведення (з використанням внутрішньо-будинкових систем), газо- та електропостачання, централізоване опалення, а також вивезення побутових відходів тощо); 2) послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (прибирання внутрішньо-будинкових приміщень та прибудинкової території, санітарно-технічне обслуговування, обслуговування внутрішньо-будинкових мереж, освітлення місць загального користування, поточний ремонт, вивезення побутових відходів тощо) [3].

Серед послуг, що можуть надаватися засудженим в установах виконання покарання (далі – УВП), порядок передбачає послуги з ремонту взуття; з ремонту одягу та побутових текстильних виробів; з ремонту радіотелевізійної та іншої аудіо- та відеоапаратури; з прання; прасування білизни та одягу; перукарень та ін. [3].

На жаль, нині практика залучення засуджених до праці практично не орієнтована на те, щоб засуджений сприймав її позитивно, а винагорода за працю не поставлена у залежність від економічних показників, таких як кількість та якість виробленого [5].

Окрім вищенаведеного, заробіток для реалізації матеріального обов'язку засуджених до позбавлення волі є одним з основних джерел доходів засудженого, а у випадках відсутності пенсійних або інших нарахувань – єдиним джерелом доходів, з якого можуть здійснюватися відрахування, передбачені законами України. Таким чином, у даному разі зміни законодавця порушують баланс публічних та приватних інтересів, зачіпаючи, зокрема, права та інтереси третіх осіб. Тому, на нашу думку, якщо держава хоче привести національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів, вона повинна забезпечити захист прав третіх осіб. З огляду на зазначене це можливо зробити шляхом створення можливостей для реалізації засудженими права на працю та отримання справедливої винагороди за неї, а також взяттям на себе державою частини матеріальних

обов'язків засуджених до позбавлення волі перед третіми особами.

С п и с о к л і т е р а т у р и

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінально-виконавчий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page>
3. Про затвердження Порядку відшкодування вартості витрат на утримання засуджених в установах виконання покарань, затв. Постановою КМУ від 14.02.2017р. № 80. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80-2017-%D0%BF/paran9#n9>
4. Лисенко М. І. Забезпечення права на працю засуджених в умовах ізоляції / М. І. Лисенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2015. – Вип. 13(2). – С. 78–80. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_13%282%29_24
5. Романов М. В. Права осіб, позбавлених волі: праця засуджених / Михайло Романов // Права людини в Україні. Інформаційний портал харківської правозахисної групи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1239801067>
6. Северин О. О. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі: право чи обов'язок, що має допомогти виправленню та ресоціалізації засуджених / О. О. Северин // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2014. – № 7. – С. 147–152. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/542/%D0%A1%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 2

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т2 ., – 260 стр.
ISBN – 978-966-2740-94-3

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-94-3

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

З М І С Т

Бабій О. Г., Гавриленко М. М. Клименко Є. А.	Пенітенціарна пробація як складова ресоціалізації в Україні.....	3
Бірюков М. С.	Зміни до порядку направлення осіб до відбування покарання у виді позбавлення волі.....	10
Богатюк О. В.	Мета соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	13
Бугайчук А. А.	Сучасна кримінально-виконавча політика України.....	17
Бурикін В. В.	Про імперативність ресоціалізації звільненої з установи виконання покарання особи.....	21
Вовк М. М.	Відповідність вітчизняного законо-давства у сфері виконання покарань між-народним та європейським стандартам поведження із засудженими.....	24
Гадзіна М. Ю.	Звільнення від відбування покарання за хворобою: проблеми та шляхи їх розв'язання.....	28
Герашенко С.	Виконання покарання у виді арешту.....	32
Гнітій А. О.	Проблемні питання застосування та виконання покарань у виді громадських робіт.....	35
Голєв В. І.	Виправні роботи на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи.....	39
Головко Д. Є.	Кримінально-правові проблеми застосування звільнення від відбування покарання за хворобою.....	42

Грабовська Я.Г.	Особливості виправлення та ресоціалізації неповнолітніх.....	47
Григоренко В. О.	Відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	50
Грицева О. О.	Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	54
Гриша І. О.	Міжнародний досвід застосування покарання у виді громадських робіт.....	58
Дейнега К. В.	Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених.....	62
Дейнега М. В.	Праця засудженого в умовах ізоляції в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.....	66
Джелалі В. Ф.	Деякі проблеми виправлення та ресоціалізації неповнолітніх осіб.....	70
Дзандзава Г. М.	Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	74
Дроздова В. І.	Потрапляння наркотичних засобів до установ виконання покарань.....	78
Дуброва Т. В.	До питання про право на свободу віросповідання засуджених до позбавлення волі.....	81
Железнякова Н. І.	Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі під час відбування покарання.....	84
Задерей О. В.	Застосування амністії до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки: правовий аспект та перспективи застосування в сучасних українських реаліях.....	88

Зайцева А. О.	Поняття та порядок звільнення засуджених від відбування покарання у зв'язку з помилуванням.....	91
Зелінська І. А.	Проблема переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої.....	94
Йосипенко Н. П.	Освіта як засіб виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, на прикладі зарубіжних країн.....	97
Іванов Д. В.	Перспективи створення приватних колоній в Україні.....	100
Карпова В. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до довічного позбавлення волі.....	103
Козаченко Т. О.	Щодо доцільності застосування покарання у виді обмеження волі.....	107
Козярин Д. Ю.	Особливості ресоціалізації засуджених неповнолітніх.....	111
Колісник Л. Г.	Питання забезпечення права засуджених на охорону здоров'я.....	115
Кудря А. Р.	Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення...	119
Куктенко Є. Л.	Пробація щодо неповнолітніх як спосіб попередження злочинності.....	123
Курочкіна О. О.	Порівняльна характеристика змісту і основних ознак виконання покарання у виді виправних робіт в радянський період та за часів незалежності України.....	127
Кухар К. І.	Актуальні проблеми застосування інститутів амністії та помилування в Україні.....	130
Кушнір Я. О.	Про забезпечення доступу до освіти осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.....	135

Лук'яненко Н.Ю.	Ресоціалізація засуджених як напрям державної пенітенціарної політики.....	138
Лучникова Д. Ю.	Проблеми ресоціалізації осіб, які не досягли повноліття.....	141
Ляшкевич Є. І.	Місце законних інтересів у складі правового статусу засуджених.....	144
Мандзюк М.	Проблемні аспекти ресоціалізації засуджених.....	146
Михайлова Г. В.	Проблеми підготовки засуджених до звільнення від відбування покарання.....	149
Ненька Г. Ю.	Проблеми застосування покарання у виді виправних робіт.....	152
Онищенко А. Г.	Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань шляхом реалізації індивідуальних заходів.....	156
Оніщенко З. О.	Правовий механізм забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу в місцях позбавлення волі.....	159
Очерет М. О.	Роль соціально-виховної роботи із засудженими в установах виконання покарань..	162
Очкін Р. В.	Міжнародні аспекти проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	165
Панішева Ю. С.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	168/
Плеханов М.	Місце інституту пробації в системі ювенальної юстиції.....	171
Погребняк О. О.	Деякі питання забезпечення безпеки персоналу установ виконання покарань...	175
Позняк Ю. В.	Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.....	178

Поллак М. О.	Міжнародні стандарти поводження із засудженими.....	182
Пономаренко Є. С.	Удосконалення функціонування слідчих ізоляторів в умовах реформування кримінально-виконавчої системи України...	185
Прокопенко О.Г.	Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення як елемент досудової пробації.....	190
Прокоф'єва А. К.	Проблема правового забезпечення права засуджених на відбування покарання за місцем проживання.....	194
Романюк А. О.	Щодо гуманізації системи виконання покарань в Україні.....	197
Роянова І. В.	Правова сутність досудової пробації та підстави її застосування.....	202
Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	205
Савенко Є. О.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	209
Сархош Ю. Д.	Виправлення засудженого: до визна-чення поняття.....	213
Смирнова А. О.	Проблемні питання громадських робіт у системі кримінальних покарань.....	216
Суліменко О. В.	Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі.....	219
Толокольнікова К. С.	До питання обмеження прав засуджених....	223
Уласевич Д. В	Активне виборче право засуджених.....	226
Червона С. Р.	Деякі аспекти виконання арешту.....	229
Чередниченко Д. А.	Виправлення як мета покарання засуджених до позбавлення волі.....	232

Чернишова Є. М.	Виховна робота з неповнолітніми в кримінально-виконавчому аспекті.....	235
Чусько В. В.	Пріоритетні завдання та перспективи реформування державних кримінально-виконавчих інспекцій в Україні в службу пробації.....	239
Шепеленко Л. В.	Інститут пробації: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні.....	243
Шульгата М. О.	Проблеми виконання покарання у виді штрафу.....	246
Щербакова К. Я.	Окремі питання доцільності створення слідчих органів державної кримінально-виконавчої служби України.....	251

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 18,68. Облік.-вид. арк. 13,8.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.